

FRANC KOVAČ:

Izprehod po Koroškem.

IV.

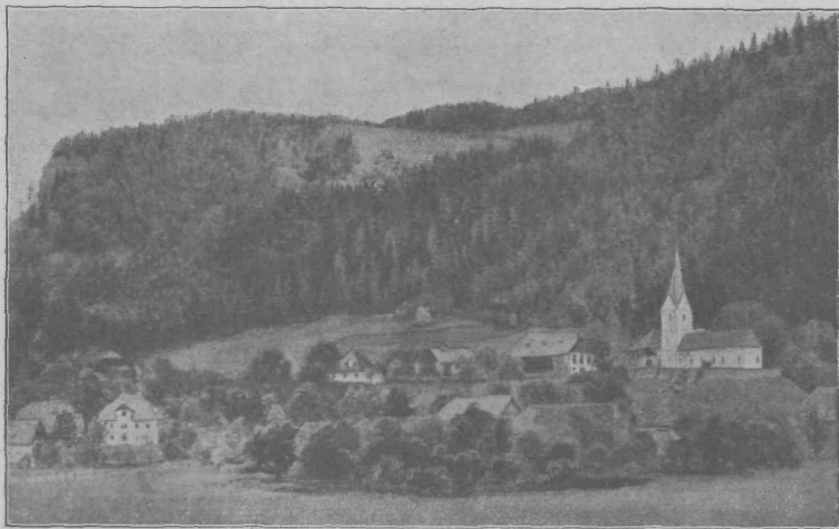
Tu v bližini je morala biti nekoč močna keltsko-rimska naselbina, kar je toliko bolj umevno, ker je bilo tu križišče rimskih cest. Prva cesta je držala iz Ogleja na Emono, čez Jezerski vrh po dolini Bele na Tinje, kjer so že Rimljani naredili čez Dravo most, od tu na Virunum in proti Beljaku. Od Tinj se je cepila cesta na Slovenski Šmihel—Št. Jur—Trušnje—Vovbre—Lavantinsko dolino, a drugi del je držal skozi Trušenjsko dolino na Hüttenberg, Zg. Štajersko do Dunava. Ob ljudskem preseljevanju je izginila tudi ta rimska naselbina, da se niti ne ve, kje je prav za prav bila.

Ko sva si vse to ogledala, se vrneva zopet na cesto, ki drži po Trušenjski dolini proti severu. Tod je v prazgodovinskih časih tekla Krka. Ondi se pretaka sedaj samo majhna, blatna mlakuža skozi ozke, močvirnate travnike. Ob spodnjem delu doline, ko se cesta obrne proti severu, opaziva še ostanek nekdanjega grajskega ribnika; visok nasip je zajezil vodo, da se ni mogla odtekat. Sedaj je nekdanji ribnik ves preplavljen z nanesenim blatom in tvori globoko močvirje. preraslo z ločjem in visoko močvirno travo — pravo zatočišče divjim racam.

Odhitiva naprej po cesti, ki drži skozi slikovito, samotno Trušenjsko dolino. Akoravno leži pokrajina le dobrih 500 m visoko, ima vendar planinski značaj. Na desni strani se pričenja strmo dvigati gorovje Svinjske planine, gole dolomitne skale vseh vrst in oblik srečava, ondii so nametane ena na drugo velikanske peči, kakor da bi jih postavili bajni orjaki, zopet tam štrli proti nebu najmanj 20 metrov visoka gola peč kakor oster gorski greben na planinah. Na levi strani naju spremlja ozko in dolgo močvirje in gosta šuma. Cesta, vsekana na nekaterih krajih v živo skalo, je še gotovo tista, po kateri so vozili Rimljani. Nekoč je vladalo tu življenje ob bujnem prometu. Rimske čete so korakale tu proti Dunavu, da zavarujejo državno mejo pred vpadi germanskih narodov. In v srednjem veku so švigali brzi vojvodovi sli iz Št. Vida sem in tja, odmevali so težki koraki pešcev in se izgubljali v gozdni tišini, slišalo se je peketanje konjskih kopit in rožljanje težkih železnih oklepov. Bojni rog je odmeval v hribe, da se je čuvaj v stražnem stolpu začuden oziral. — Vse to je minulo, dandanes je Trušenjska dolina tiha in osamela, malokdaj srečamo tu samotnega potnika. Vsa pokrajina ima nekaj skrivnostnega in tajinstvenega na sebi, posebno ponoči.

Ni čuda, da govoré o beli ženi, ki ponoči straši ljudi, ko hodijo po tej samotni poti. Prikazuje se jim v orjaški postavi, visoka kot smreka, sedaj tu, nenadoma zopet na drugem mestu, skrivnostno zavita v dolgo belo haljo. In če se od črnikastega grajskega gozda še nenadoma zadere skovir z zateglim in presunljivim glasom, ni čudno, da zastane potniku kri v žilah in pospeši korake, da pride prej do človeških bivališč.

Pripovedka nam govori, da so v davnih časih bivale v Trušenjski dolini bele žene, ki so bile ljudem prijazne in jim izkazovale dobrote. Tako je stanovala v Važenberškem gozdu bela žena, ki je kmetu pod gradom pridno pomagala pri delu. Za plačilo je zahtevala samo malo mleka in kruha. Gospodar jo je visoko cenil. Njegova soproga je pa

Mali Št. Vid

belo ženo žalila in jo naposled spodila iz hiše. In odhajajoč iz hiše, se je bela žena še enkrat obrnila nazaj in proklela hišo in njene prebivalce. Od tega časa gospodarstvo ni nič več uspevalo. Od tedaj ni nihče več videl bele žene.

Še vedno korakava po samotni Trušenjski dolini, ki je kakor izumrla. Najino pozornost zbuja slikovita okolica z navpičnimi skalami raznih oblik, dvigajočimi se med vitkimi smrekami. Tu ravno pred nama leži ogromna skala, najmanj štiri metre visoka in še enkrat toliko dolga. Koliko stoletij je že minulo, odkar se je privalila z višine, in kako silne prirodne moči so spravile to ogromno peč v dolino. Ondi zopet je cel sklad pečevja, poraslega z zelenim mahom. In takoj poleg njega raste bujno gozdno drevje.

Nobenega človeka še nisva srečala, odkar sva zapustila Važenbenški grad. Ondi, odkoder se odcepi od ceste na levo strma, ozka steza, ki drži do visoko v hribih ležeče rastresene vasi Trpece, vidiva staro Nančaro, ki pase kozo. Žena nabira suhljad, koza se pa veselo spenja od ene skale do druge.

Cesta se je jela nekoliko vzpenjati in dolina je postala širša. Zavijeva zopet proti zahodu in nepričakovano hitro šva v Malem št. Vidu. Vas je precej velika in leži pod goro ob cesti. Sredi vasi je hribček, na njem stoji podružnica sv. Vida. Zdi se, kakor da se vse hiše stiskajo k cerkvi. Nekatero hišo so oddaljene od vasi, raztresene po gorski rebri ob slemenu. Ozadje vasi tvori strm in deloma skalovit gorski greben z navpičnimi stenami. Slikovit pogled!

Ogledava si nekoliko cerkev in pokopališče in obstaneva pred stoletno lipo in gledava proti jugozahodu. Ob zahajajočem solncu vidiva Karavanke in Julijske Alpe, vse razpaljene in žareče v solnčnih žarkih. Najvišji je orjak, mogočni Triglav, odet še ves s snegom, Mangart, Stol, Golica — vsi se bliščijo in žarijo v rdečkasti barvi. Še zadnji del pota imava pred seboj in tudi to si hočeva danes še ogledati. Da bo pa nekoliko izpremembe, hočeva mimogrede stopiti še k staremu Rupiju, ki koplje — zlato rudo. Čudiš se mogoče, a pojdi kar z menoj, da se sam prepričaš!

Pol ure južno od Mostiča, kjer pridere Krka iz ozke doline in se obrne proti jugozapadu, se razprostira trikotna ravnina — Malšentvidsko polje, od katere se odcepi že nama znana Trušenjska dolina. Kot stolp visoko, strmo in razjedeno skalovje sega kot morski rtič v ravnino, odkoder se v sivem pečevju odbija odmev valov deroče Krke, da se sliši časih, kakor da bi šumelo nešteto rojev čebel, časih kakor šumenje viharja ali kakor bolesten jok in zdihi trpečih. Kraj je samotni in divji; zdi se nama, da bodo razjedene gole skale vsak trenutek padle na naju. Pokrajina ima popolnoma planinski značaj, a kakor v nasprotje se tik naju razprostira rodovitno žitno polje.

Naokrog.

Rajaj kolo naokrog,
rajaj kolo skočnih nog!
Dokler je še leto mlado,
Vesna še gre čez livado,
rajaj kolo skočnih nog,
rajaj kolo naokrog.

Rajaj kolo naokrog,
rajaj kolo skočnih nog!
Komaj Vesna — že poletje,
za jesenjo zima spet je:
rajaj kolo skočnih nog,
rajaj kolo naokrog!

Danilo Gorinšek.

